

# Kårt besvär förgäves

**N**är politikerna allt mera lämnar bönderna i sticket, är det förstäligt att bönderna ibland blir ordentligt frustrerade. Det framgår av en studie av hur tyska mjölkbönder agerade vid den kris som inträffade 2007–2009. Avräkningspriset föll och prissvängningarna var stora. Beslutet om att EU:s kvotssystem skulle avskaffas år 2015 hade blivit klart.

## VÅLDSAMMA PROTESTER

Särskilt i södra Tyskland reagerade mjölkproducenterna våldsamt. De blockerade mejerierna, hällde ut mjölk på gator och torg, hindrade trafik, slutade att leverera, med mera. En på sikt mera avgörande konsekvens var att bönderna miste förtroendet för regeringen och EU-byråkratin samt inte minst för den egna intresseorganisationen Deutsche Bauernverband, DBV. Det är en federation, vars medlemmar är bondeorganisationer i de olika förbundsländerna. DBV samlar 90 procent av Tysklands 380 000 lantbrukare och skogsägare. På så sätt finns det en parallell till LRF.

## OREALISTISK

När prisraset blev tydligt, presenterades ett åtgärdsprogram från organisationen Bundesverband Deutscher Milchviehhalter e.V. (BDM), som hade etablerats 1998 och hade 30 000 mjölkbönder som medlemmar. BDM föreslog en ny prismodell, som i ärlighetens namn inte kan anses vara realistisk och inte heller då var genomförbar.

DBV hade dittills varit den obestridd främste representanten för de tyska mjölkbönderna, men DBV ville inte uttrycka sitt gillande av mjölkböndernas våldsamma protester i form av blockader och demonstrationer. Det resulterade i att många mjölkbönder begärde sitt utträde ur DBV samt att BDM:s medlemskår utvidgades starkt.

## ÖVERTYGAD ELLER UTPRESSAD

De tyska forskarna ville ta reda på varför bönderna agerade som de gjorde. Några protesterade våldsamt, andra lämnade det stora förbundet. Många gick in i den speciella mjölkorganisationen. Sedan fanns det också bönder, som inte gjorde någonting alls. Forskarna genomförde långa personliga intervjuer med 34 bönder samt med experter inom mjölkbranschen i Bayern och Baden-Württemberg.

Vad gäller de protesterande mjölkbönderna skiljer forskarna mellan en övertygad grupp och en utpressad grupp. Det fanns alltså dels bönder, som trodde att de skulle lyckas åstadkomma förändringar, och dels de som blev mer eller mindre tvingade av den övertygade gruppen.

## MÅNGA BYTTE ORGANISATION

På liknande sätt fanns det olika grupper bland de som lämnade DBV. En del var eller blev antagonistiska när DBV inte ville stödja mjölkböndernas krav. Inom denna grupp var det typiska mönstret att de samtidigt sökte medlemskap i BDM. Bidragande till att många bytte organisation var också ett utbrett missnöje med DBV:s ordförande och högsta ledning.

Många bönder begärde utträde ur DBV och samtidigt inträde i BDM på grund av socialt tryck från de starkt missnöjda. Oppositionen mot DBV eldades upp av att BDM sände ut ett förtryckt formulär, där bönder kunde ansöka om utträde ur DBV. Det faktum att BDM agerade så starkt gjorde att DBV:s medlems-tapp blev extra stort. Med den upphettade konfliktnivån är det förstäligt att en del bönder ville slippa kollegornas repressalier genom att smyga med vilken organisation de tillhörde.

## ARGA BREV

Förutom de handgripliga protesterna och bytena av organisationstillhörighet förekom en tredje form av protester, nämligen verbala påtryckningar. Även här finns olika mönster. En del försökte att via medlemsdemokratin övertyga DBV att agera för höjt mjölkpris. Andra tog till orda på egen hand, ofta via sociala media. Slutligen skrevs det många arga brev eller ”destruktiva röster” som forskarna säger. Efter hand som det visade sig att DBV inte kunde erbjuda någon hjälp blev de arga breven allt fler och allt argare.

## TYDLIGT LOJALA

Samtidigt fanns det en liten grupp av bönder som var tydligt lojala med DBV:s agerande i mjölkprisfrågan. En större grupp var lojala utan att yttra sig öppet. De insåg att DBV inte skulle kunna åstadkomma någon förändring och de var rädda för bli tråkade av de många protesterande kollegorna.

Hur gick det sedan? Jo, varken bönderna eller de båda organisationerna kunde göra någonting åt de låga avräkningspriserna på mjölk.

*Vill du läsa mer? Alpmann, Jan & Vera Bitsch (2015). Exit, Voice and Loyalty in the Case of Farmer Associations: Decision-Making of Dairy Farmers during the German Milk Conflict. International Food and Agribusiness Management Review, 18 (4), 61-83.*

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala

